

ЕКОНОМІЧНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК МІСТЕЧКА СЛАВУТИ ЗА ЧАСІВ ПАНУВАННЯ КНЯЗІВ САНГУШКІВ (XVIII – XIX СТ.)

Вінницький Національний Технічний Університет

Анотація

У статті висвітлено вплив представників роду Сангушків на розвиток економічної та культурної сфери містечка Славути в XVIII – XIX ст.

Ключові слова: Славути, Сангушки, економіка, культура, Волинь.

Abstract

The article highlights the influence of the Sangushki family on the development of the economic and cultural sphere of the town of Slavuta in the XVIII - XIX centuries.

Keywords: Slavuta, Sangushki, economy, culture, Volyn.

Вступ

У XVIII – XIX ст. невелике волинське містечко Славути переживало період стрімкого піднесення. Це було пов'язано з енергійною діяльністю відомого аристократичного роду Сангушків, який вкладав у розвиток Славути чималі кошти, перетворивши його на помітний економічний та культурний осередок регіону. Залишений князями глибокий слід в історії розвитку зазначеного населеного пункту, з одного боку, дозволяє на пряму історично асоціювати його з правлінням династії Сангушків, виокремивши відповідний історичний період, та, з іншого боку, спонукає до написання невеликої наукової розвідки для розкриття їхньої діяльності в контексті історичного розвитку Волині та України.

Результати дослідження

Сьогодні Славути – це волинське місто на півночі Хмельницької області (Шепетівський район). Дослідники по-різному тлумачать і його первісну назву «Славутич», і пізнішу – «Славути». Існує декілька легенд про походження назви міста, яка з часом змінювалась: Славутич – Славутич – Славутич. За однією з легенд, назва «Славутич» походить від слів «славна» та «утич» – сховище, куди можна втекти (утекти). Проте чи не найдостовірнішою є думка про те, що назву місту дали його засновники князі Заславські на честь свого роду.

Прикметно, що Славути є наймолодшим містом Хмельниччини, яке має статус історичного. Його історія нараховує майже 400 років. В архіві міста Кракова в Польщі виявлено привілей, виданий 25 квітня 1633 р. князем Юрієм Заславським, такого змісту: «Шляхетному пану Авелю Тошковському, слугі моему, даю цей мій лист, рукою мою підписаний, печаткою затверджений, на осадження містечка Славути на грунтах моїх новозаславських». Місто Славути з часу свого заснування було багатонаціональним. Тут протягом століть проживали євреї, українці, поляки та німці.

У володіння князів Сангушків Славути перейшло внаслідок одруження в 1710 р. князя Павла Сангушка з княгинею Марією Любомирською. Тоді земельні володіння князів Заславських, а згодом Любомирських на Волині, зокрема Славутиччина, перейшли у нову резиденцію Сангушків, для чого третя дружина князя Павла, Барбара Дуніна в кінці XVIII ст. розбила парк і переобладнала існуючу будівлю у княжий палац [1].

Проте від 29 вересня 1917 року відмічалось, що солдати й селяни, підтримувані робітниками, реквізують хліб, реманент, захоплюють посіви в Славутському та Ізяславському маєтках князя

Сангушка. Особливою активністю відзначалися солдати 264-го запасного полку. Драгуни, які охороняли маєток, поранили одного солдата, що і стало приводом давно назріваючого повстання 19 жовтня 1917 року, весь полк взявся до зброї і рушив до князівського палацу, по дорозі до якого їх обстріляли. Обурені солдати увірвалися в палац, вивели на площу Сангушка і прилюдно розстріляли, а палац було знищено [2, с. 461–462]. Після пожежі залишився неушкодженим образ святої Терези, який пізніше урочисто перенесли до костелу святої Дороти [3, с. 89].

Після трьох поділів Польщі, коли Славута увійшла до складу Російської імперії, в ній було відкрито суконну мануфактуру. В 1797 р. зазначений населений пункт одержав статус містечка. Помітною подією в його житті стало заснування вже наступного року заводу з розведення коней англо-арабської породи. Численне стадо коней складалося із трьох табунів: Черкаського на Придніпров'ї, Клембівського та Славутського на Волині.

Великий внесок у розвиток містечка зробив князь Євстафій Сангушко, син князя Героніма. Будучи у 1812 р. полковником Кінсбургського драгунського полку, він перейшов на бік французів у війні з Росією. Весь похід 1812 р. Є. Сангушко здійснював при головній квартирі французької армії у чині ад'ютанта Наполеона І. Прикметно, що це не завадило йому після війни дбати про розвиток промислового виробництва, удосконалюючи виробництво на суконній мануфактурі та розширюючи діяльність конезаводу. У 1818 р. Є. Сангушко відкрив в Славуті підприємство з виробництва паперу, а в 1825 р. збудував механічний завод (100 років потому на його базі було відкрито фаянсовий завод), у 1840-х роках – лісопильню та чавунно-ливарний завод.

Князь Євстафій також дбав про розвиток культури і духовності в краї, володів великою бібліотекою та архівом, колекціонував твори мистецтва, сприяв будівництву культових споруд у місті і селах. На кошти князя і прихожан у Славуті в 1819 році збудовано діючу донині православну церкву в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці. У 1825 р. закінчено будівництво костельу Святої Дороти [1].

Висновки

Дослідивши історію Славuti, можна зазначити, що не зважаючи на переломні моменти протягом історії містечка, період свого піднесення воно переживало у часи правління князів Сангушків, які залишили по собі величні надбання для культурного та промислового розвитку уже сучасного міста, яке постійно розвивається в усіх аспектах існування місцевого населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук С. Місто Славута. URL: <https://slavuta-mvk.gov.ua/%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE-%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%83%D1%82%D0%B0>.
2. Історія міст і сіл Української РСР: Хмельницька область / [гол. ред. кол. П. Т. Тронько]. Київ : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1971. 707 с.
3. Дзіковецький Ю. З недавнього минулого // Літопис Волині. 1953. Ч. І. Вінніпег : Ін-т Дослідів Волині С. 87–89.

Бабійчук Владислав Олександрович – студент групи ІГМ-216, Факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна, e-mail: babijchuk.2004@gmail.com.

Герасимов Тимофій Юрійович – доктор історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна, e-mail: timger84@gmail.com.

Babijchuk Vladyslav – Faculty of Mechanical Engineering and Transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: babijchuk.2004@gmail.com.

Gerasymov Tymophiy – doctor of historical sciences, assistant of professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: timger84@gmail.com.